*1. Аокумо – Голубой паук. 50 японских историй о чудесах и привидениях. Екате*рина Рябова (сост.) [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://lib.rus.ec/b/129680 2. Дёлэ Н. Япония вечная / Н.Дёлэ; Пер. с фр. С. Балашовой. – М.: ООО «Издательство Астрель»: ООО «Издательство АСТ», 2003. – 160с. 3. Ёсими Умеда. Роль синто в японской культуре [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.rodon.org/relig-100624123604 4. История Древнего мира. Древний Восток. Индия, Китай, страны Юго-Восточной Азии. – Мн.: Харвест, 1999. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.countries.ru/?pid=2179 5. Кашкараева Ч. Верования древних японцев. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://ancient.astrostar.ru/Japan/35020.html 6. Лазарев А. Национальный праздник О-Бон. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.pravto.ru/n_o_bon.html 7. Легенды и сказки Древней Японии / пер. с яп. В. Марковой. – Екатеринбург. У-Фактория, 2007. – 512 с. 8. Накорчевский А.А. Синто / А.А. Накорчевский. – 2-е изд., испр. и доп. – СПб.: Азбука-классика: Петербургское востоковедение, 2003. – 448 с. 9. Нихон Сёки - Анналы Японии: В 2-х т. Т.2.: / Пер. со старояп., коммент. Л.М. Ермаковой, А.Н. Мещерякова. – СПб.: Гиперион, 1997. С.80 10. Садокова А. Демону имени не называй. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://svitk.ru/004_book_book/1b/159_sadokova-demonu_imeni_ne_nazivai.php 11.Цветов В.Я. Пятнадцатый камень сада Рёандзи. – М.: Политиздат, 1986. – 302 с. 12. Япония от А до Я. – Популярная иллюстрмрованная энциклопедия. – М. Издательство «Япония сегодня», 2000, 640 с. 9. 13. Японські народні казки: [У 3 т.] / Переказав укр. Є. Литвиненко. – К.: «Задруга», 2006. 14. Японские народные сказки / [Пер. В. Марковой Илл. К. Чёлушкина]. – М.: «Знак». – 1994. – 70 с.

І. Курман,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка

ЖІНОЧІ ОБРАЗИ У ДРАМАТИЧНІЙ СПАДЩИНІ МІШІМИ ЮКІО

Досліджено особливості жіночих образів у драматичних творах Мішіми Юкіо в контексті японської літератури. Акцентується увага на зв'язку особистості автора, його професійної діяльності з літературною творчістю.

Ключові слова: *драма, класичний японський театр, образ «фатальної жінки»*

Исследованы особенности женских образов в драматических произведениях Мисимы Юкио в контексте японской литературы. Акцентируется внимание на связи личности автора, его профессиональной деятельности с литературным творчеством.

Ключевые слова: *драма, классический японский театр, образ «роковой женщины»*

The features of female characters in Mishima Yukio's dramatic works are ascertained in the context of Japanese literature. The author also emphasized the importance of connection between Mishima's personality, his professional and literature career.

Key words: *drama, classical Japanese theatre, image of «femme fatale».*

"All the world's a stage, And all the men and women merely players"[1] *– цитата з п'єси Шекспіра, яка влучно передає ставлення до життя видатного японського письменника Мішіми Юкіо.*

Літературна спадщина Кімітаке Хіраока (псевдонім Мішіма Юкіо) включає романи, есе, короткі оповідання та новели, а також п'єси. Він писав не лише сучасні твори, але й п'єси для японських класичних театрів – Но та Кабукі. Хоча Мішіма і запозичив сюжети, назви та героїв з класичного канону, він також включив власні повороти сюжету та сучасні реалії: дії відбувається у 20 столітті, згадуються наслідки Другої світової війни. Такий відхід від традицій шокував публіку, яка звикла до класичних творів.

Окрім актора і режисера, Мішіма був також дуже талановитим драматургом. Будучи актором та режисером він знав та розумів усі тонкощі театрального мистецтва, оскільки з цим було пов'язане його життя. За своє життя письменник приміряв не одну маску, постійно граючи з усім світом, а найперше з читачем. Мішіма казав, що романи – це його дружини, а п'єси – коханки, і щороку йому потрібна нова [Чхартишвили 1993]. Зі спогадів друзів відомо, що починаючи з 1953 року Мішіма обіцяв покинути драматургію, але щороку писав по великій п'єсі, а також кілька одноактних. В готелі «Тейтоку» (Токіо) він знімав спеціальний номер, в якому усамітнювався на останні три дні кожного лютого, і написав п'єсу протягом однієї ночі: починав із останньої репліки останнього акту, а потім швидко і майже без виправлень писав увесь текст. «Я створюю п'єси так само, як вода заливає низини, − писав він у своєму есе «Спокуса драми». – Рельєф драми розташований в моїй душі нижче рельєфу прози – ближче до інстинктів, до дитячої гри» [Чхартишвили 1993].

Театр Мішіми – це поєднання традиційної класичної форми з неочікуваним і шокуючим змістом. Письменник володів всіма жанрами класичного японського театру, що дало йому змогу відновити їхню популярність. Класичні сюжети він майстерно вплітав у сучасність. Чудово знав європейську класику.

Як самостійний жанр театр Но сформувався у 14 столітті і досить швидко набув популярності серед самураїв та вищого кола сьогунату. На думку японських фахівців, свій початок театр Но бере від синтоїстських ритуальних дійств. Становлення і розквіт театру Но пов'язують з іменами Каннамі Кійоцуґу (1333-1384) та Дзеамі Мотокійо (1363-1443) [Байбикова 2005, 216].

Багато відомих японських письменників пробували свої сили в цьому класичному жанрі, але серед усіх дійсного успіху та вершини досяг лише Мішіма Юкіо [Байбикова 2005, 216]. Загалом Мішіма написав 18 п'єс, які включають 5 п'єс з ци-

[1] «Весь світ – театр, в ньому жінки та чоловіки – всі актори», монолог Жака з комедії «Як вам це сподобається», акт II, сцена VI.

клу «Сучасні п'єси для театру Но» (1950-1955), які є певним переспівом класичних творів. Цикл повністю перекладений англійською мовою Дональдом Кіном, а також російською – Григорієм Чхартішвілі та Оленою Байбиковою.

Класична п'єса « Її високість Аоі» (葵の上, *Aoi no Ue*), написана Дзеамі Мотокійо, є інсценізацією одного з розділів роману «Ґенджі-моноґатарі». П'єса розповідає про те, як дружина Ґенджі – принцеса Аоі гине, замучена примарою придворної дами Рокуджьо. У Мішіми принц Ґенджі представлений як Хікару, тобто «сяючий» (один з епітетів) [Байбикова 2005, 216].

Дійові особи п'єси: Рокуджьо Яско, Вакабаяші Хікару, його дружина Аоі та медсестра. Молодий чоловік приїжджає до лікарні пізно вночі, провідати дружину. Медсестра веде його до палати і розповідає про її стан. У палаті вони продовжують розмову, яка часом своєю відвертістю шокує Хікару: медсестра розповідає, що його дружина страждає, і що кожної ночі її навідує пані. Заінтригований Хікару розпитує про незнайомку, але розповідь медсестри перериває приїзд невідомої пані. Хікару впізнає Яско Рокуджьо, жінку, з якою він мав романтичні стосунки. Вона розповідає, що приходить щоночі і мучить Аоі, бо хоче помсти. Згадуючи стосунки, Рокуджьо поступово затягує Хікару до світу ілюзій: під час подорожі цим світом Хікару поступово втрачає відчуття реальності. В цей час Аоі стає гірше, вона перебуває в агонії і кличе на допомогу. Голос Аоі пробуджує Хікару від марення, і він намагається врятувати її. Рокуджьо сильніша, вона знову затягує Хікару в примарний світ, в цей час Аоі помирає.

З контексту стає зрозуміло, що Аоі – люб'язна і покірна дружина, що безперечно цінує її чоловік. Яско Рокуджьо типова «фатальна жінка», яка силою своїх ревнощів та жагою помсти вбиває Аоі. В свою чергу медсестра є певним синтезом обох типів жінок: вона співчутливо доглядає за пацієнтами, але і не втрачає нагоди пофліртувати з чоловіком. З відвертого монологу медсестри стає зрозуміло, що дівчина пройшла через багато життєвих випробувань. Образ медсестри є своєрідним вираженням страждань, яких молоді жінки зазнали після Другої світової війни.

У п'єсі «Парчевий барабан» Мішіма також приділяє увагу жіночим образам. Твір розповідає про те, як жіноча легковажність і злий жарт можуть скривдити справжні почуття і змусити людину закінчити життя самогубством. П'єса закінчується риторичним питанням, яке розкриває справжні почуття дівчини. Головна героїня Ханако є абсолютно нетиповим образом в японській літературі. Владна і манірна, вона звикла отримувати від життя все, що забажає, та з великим задоволенням приймає подарунки та компліменти від своїх залицяльників. Коли привид Івакічі приходить до неї, вона намагається розкрити йому очі на те,хто вона насправді, і намагається переконати в тому,що він покохав лише тендітну зовнішність, яка приховує справжню «дияволицю». Розуміючи,що привид не дасть їй спокою, вона обіцяє йому своє кохання, якщо почує гру на барабані. Заради власної безпеки, вона обдурила привид Івакічі. П'єса закінчується риторичним питанням, яке розкриває справжні почуття дівчини. Хоча Ханако і нагадує в чомусь японських фатальних жінок «la femme fatale», цей образ, скоріше, навіяний американським стилем життя і поведінкою жінок з Нового світу.

Абсолютно протилежний образ секретарки Кайоко, молодої дівчини, яка працює в юридичній конторі. Вона справно виконує свої обов'язки, з повагою ставиться до свого начальника та похилого прибиральника Івакічі. Люб'язна і ввічлива, вона виконує прохання Івакічі – відносить листи «Місячній азалії» (Ханако). Можна стверджувати, що образ був створений на противагу головній героїні, щоб ще більше підкреслити «родзинку» її характеру.

П'єси з циклу «Сучасні п'єси для театру Но» (1950-1955) Мішіми Юкіо створенні для постановки. Локанічні репліки та ремарки, хоча переважно конкретизують сценографію, також допомагають сповна розкрити характер героїв та конфлікт твору. Твори Мішіми користуються популярністю як в Японії, так і в інших країнах світу. Особливість п'єс в тому, що вони поєднують традиції класичних творів із сучасними тенденціями.

У творчій спадщині Мішіми є також п'єси, виконані у класичному європейському розумінні драматичного твору. Це п'єси «Мій друг Гітлер» і «Маркіза де Сад». Цікавою особливістю є те, що в першій п'єсі всі дійові особи чоловіки, а в другій – жінки.

Особистість маркіза де Сада приваблювала Мішіму, оскільки той був втіленням безмежної людської волі та нічим необмеженої свободи. У де Саді Мішіма вбачав споріднену душу, оскільки понад усе хотів звільнитися від масок. Кожен твір Мішіми – це своєрідне дослідження явища або стану душі [Чхартишвили 1993]. Його зацікавив той факт, що дружина протягом ув'язнення де Сада чекала на нього, але після звільнення покинула, бо не могла пробачити йому роман «Жюстін» [Чхартишвили 1993].

Кожна з героїнь п'єси є втіленням певних чеснот та образів : маркіза де Сад – доброчесності та покірності; її мати (пані де Монтрей) – голос закону, суспільства, моралі; баронеса де Сіміан – релігії; графиня де Сан-Фон – поклик плоті; сестра маркізи Анна втілює жіночу безпосередність та непостійність, а служниця пані де Монтрей уособлює пересічних жінок [Чхартишвили 1993]. Таке різноманіття жіночих образів та сюжетні лінії, які пов'язують героїнь, як повніше розкривають істинність жіночої натури.

«Всі кажуть, що життя – сцена. Але для більшості людей це не перетворюється у нав'язливу ідею, а навіть якщо стає, то не в такому ранньому віці, як це було зі мною. Коли закінчилося моє дитинство, я вже був цілком переконаний в непохитності цієї істини і мав намір зіграти відведену мені роль, і ні за яких обставин не розкривати своєї справжньої суті» [Чхартишвили 1993]. Це цитата з першого твору, який приніс Мішімі світове визнання, «Сповідь маски»: автобіографічного і відвертого. Ці рядки можна вважати ключем до розуміння більшості його вчинків та до життя загалом [Чхартишвили 1993]. Його псевдонім, що може також означати «Зачарований смертю диявол», став для нього доленосним. За своє життя Мішіма Юкіо приміряв не одну маску: він був письменником, актором і режисером театру та кіно, певний час – диригентом симфонічного оркестру; літав на військовому винищувачі, кілька разів обігнув земну кулю, мав п'ятий дан з бойового мистецтва *кендо* – та це далеко не весь перелік.

Мішіма – тонкий психолог людської душі: він влучно підбирає слова, що характеризують все до найменших дрібниць і розкривають найтонші нюанси. Автор зображає лише ті особливості, які найточніше описують жіночий характер і розкривають істинну душу героїнь.

1.Глускина А.Е. заметки о японской литературе и театре/ Анна Евгеньевна Глускина. – М.: издательство «Наука», 1979. – 295с. 2. Мисима Ю. Звук воды: рассказы, пьеса/ Юкио Мисима;[пер.с.яп. Е.Байбиковой].—СПб.: Азбука-классика, 2006. – 224с. 3.Мисима Ю. Исповедь маски: [роман]/ Юкио Мисима; [пер.с.яп. Г.Чхартишвили]. – СПб.:Издательский Дом «Азбука-классика», 2007.—240с. 4. Мисима Ю. Философский дневник маньяка-убийцы, жившего в Средние века: Драмы, рассказы/ Юкио Мисима; [пер.с.яп. Г.Чхартишвили, Ю.Коваленинной]. – СПб.:Издательский Дом «Азбука-классика», 2007.—288с. 5. Чхартишвили Г. Жизнь и смерть Юкио Мисимы, или как уничтожить храм [Електронний ресурс]/ Григорий Чхартишвили. – СПб.: Азбука-классика, 2003. — Режим доступу до книги: http://lib.ru/RUSS_DETEKTIW/BAKUNIN/s_misima.txt 6. Kakutani M. 'Mishima': film examines an affair with death [Електронний ресурс]/ Michiko Kakutani// The New York Times – 1985. — Режим доступу до журн. : http://www.nytimes.com/1985/09/15/arts/mishima-film-examines-an-affair-with-death.html

О. Левицька,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка

МОРІ ОҐАЙ ТА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА СВОБОДА В ЯПОНІЇ НА ПОЧАТКУ XX СТ.

У статті розглядається проблема інтелектуальної свободи в Японії поч. XX ст. крізь призму синтезу культур та різнорідності естетичних засад Заходу та Сходу, а також вплив Морі Оґай на її розвиток.

Ключові слова: *інтелектуальна свобода, Схід і Захід, справа Котоку, Морі Оґай, «Віта сексуаліс»*

В статье рассмотрение проблемы интеллектуальной свободы в Японии предполагает обращение к проблеме синтеза культур, эстетических представлений и взаимодействия Запада и Востока, а также влияние на ее развитие Мори Огай в нач. XX в.

Ключевые слова: *интеллектуальная свобода, Восток и Запад, инцидент Котоку, Мори Огай, «Вита сексуалис»*